

tij Radikalen (PPR) op te richten. A. Arnolds, directeur van het wetenschappelijk bureau van het Nederlands Katholiek Vakverbond, stelde in 1968 in een *Nota inzake de confessionaliteit van het NKV* vast – in een typische jaren zestig-woordkeus – dat een vakbeweging niet confessioneel hoefde te zijn ‘voor een vruchtbare en effectieve doorwerking van de evangelische boodschap van menselijkheid, rechtvaardigheid en liefde in het maatschappelijke en economische leven en zijn structuren’.¹¹ En inderdaad fuseerde in 1976 het NKV met het socialistische Nederlands Verbond van Vakverenigingen – twintig jaar daarvoor nog een voor katholieken verboden organisatie. De Katholieke Radio Omroep (KRO) tenslotte, onder voorzitterschap van H. van Doorn, die in 1968 één van de oprichters van de Politieke Partij Radikalen zou zijn, publiceerde in 1969 de zeer progressieve nota *KRO. De toekomst als uitdaging* en kreeg een uitgesproken linkse signatuur.¹²

Deze brede maatschappelijke beweging hield vanzelfsprekend geen halt voor de deuren van de kerk. Dit kwam onder meer tot uitdrukking in het ontstaan van talrijke basisgroepen en kritische gemeenten.

Basisgroepen en kritische gemeenten

In de jaren 1975-1977 liet de Landelijke Werkgroep Dienst aan Basisgroepen en Kritische Gemeenten in Nederland door het Katholiek Documentatie Centrum een inventarisatie maken van de aard en de omvang van alle basisgroepen in Nederland die er te vinden waren.¹³ Dat waren er op dat moment ruim tachtig, maar zij waren heel uiteenlopend van aard: katholiek, protestants en oecumenisch; liturgisch of maatschappijkritisch georiënteerd; verbonden aan een kerkgenootschap of los daarvan staande. Wij beperken ons allereerst tot een aantal globale indrukken. Daarna gaan wij aan de hand van enkele exemplarische gevallen meer gedetailleerd in op de verschillende typen basisgroepen afzonderlijk.

Het eerste wat opvalt is, dat alle basisgroepen twee kenmerken gemeen hebben: ten eerste werden zij gevormd door mensen uit de maatschappelijke middenstand en intellectuelen. Dit is uiteraard niet echt verrassend: het geldt voor vrijwel alle linkse protestbewegingen. Een groot deel van de betrokkenen was afkomstig uit die grote groep katholieken die voordien aan de hiervoor gesignaleerde gespreksgroepen deelnam. Sommige basisgroepen gaven dit in het onderzoek ook expliciet aan. In feite zetten sommige van deze gespreksgroepen hun activiteit eenvoudig voort onder de benaming ‘basisgroep’. Een tweede gemeenschappelijk kenmerk van alle groepen is hun politieke oriëntatie, die onveranderlijk varieerde van progressief tot zeer links. Dit impliceert niet noodzakelijk dat al deze groepen kerkkritisch of maatschappijkritisch actief wa-

¹¹ Jan Peet, ‘Tussen aanpassing en vernieuwing. Hoofdpijnen in de geschiedenis van het Nederlands Katholiek Vakverbond, 1963-1981’, in: Jan Roes (red.), *Katholieke arbeidersbeweging*, deel 1 (Baarn 1985), p. 141.

¹² A.F. Manning, *Zestig jaar KRO. Uit de geschiedenis van een omroep* (Hilversum 1985), p. 265-275.

¹³ Gerard Dierick, *Basisgroepen in Nederland. Signalementen*, Nijmegen 1977. De analyse van dit databestand is door mij uitgevoerd ten behoeve van deze bijdrage.